

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه:

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته الهیات – فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه:

فقه گردشگری و آثار باستانی

سید جواد موسوی

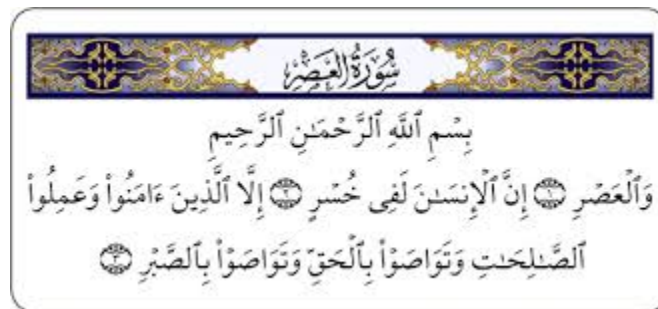
استاد راهنما:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سید محمدتقی قبولی درافشان

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمدحسین شعبانی

آبان ۱۳۹۲

به عصر سوگند، (۱) که انسان‌ها همه در زیان‌اند؛ (۲) مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام

داده‌اند و یکدیگر را به حق سفارش کرده و یکدیگر را به شکیبایی و استقامت توصیه نموده‌اند!

صدق الله العلی العظیم

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

مرکز بهشهر

پایان نامه:

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته الهیات - فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه:

فقه گردشگری و آثار باستانی

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمد تقی قبولی درافشان

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد حسین شعبانی

نگارش:

سید جواد موسوی

آبان ۱۳۹۲

تقدیم

تقدیم به محضر مبارک حضرت صدیقه کبری فاطمه زهرا سلام الله علیها، او که سند مظلومیت، حق طلبی و دریای بی کران مهربانی‌ها است او که می‌توان از او چنین یادکرد: «السَّيِّدَةُ الْجَمِيلَةُ الْمَعْصُومَةُ الْمَظْلُومَةُ الْكَرِيمَةُ ذَاتِ الْأَحْزَانِ الطَّوِيلَةِ فِي الْمُدَّةِ الْقَلِيلَةِ، الْمَجْهُولَةُ قَدْرَهَا وَالْمَخْفِيَّةُ قَبْرَهَا وَالْمَعْصُوبَةُ حَقِّهَا سَيِّدَةُ النِّسَاءِ الْإِنْسِيَّةِ الْحَوْرَاءِ أُمُّ الْأَيْمَةِ النَّقَبَاءِ النَّجَبَاءِ بِنْتُ خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ الطَّاهِرَةِ الْمُطَهَّرَةِ الْبَتُولِ الْعُذْرَاءِ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ» و امید و ارم مورد نظر امام مهربانی‌ها امام زمان «صاحبِ الدَّعْوَةِ النَّبَوِيَّةِ، وَالصَّوْلَةِ الْحَيْدَرِيَّةِ، وَالْعِصْمَةِ الْفَاطِمِيَّةِ، وَالْحِلْمِ الْحَسَنِيَّةِ، وَالشَّجَاعَةِ الْحُسَيْنِيَّةِ، وَالْعِبَادَةِ السَّجَّادِيَّةِ، وَالْمَأْتِرِ الْبَاقِرِيَّةِ، وَالْآثَارِ الْجَعْفَرِيَّةِ، وَالْعُلُومِ الْكَاطِمِيَّةِ، وَالْحُجَجِ الرَّضَوِيَّةِ، وَالْجُودِ التَّقْوِيَّةِ، وَالنَّفَاوَةَ لِنَقْوِيَّةِ، وَالْهَيْبَةَ الْعَسْكَرِيَّةِ، وَالْغَيْبَةَ الْإِلَهِيَّةِ، الْقَائِمِ بِالْحَقِّ، وَالِدَاعِي إِلَى الصِّدْقِ الْمَطْلُوقِ، كَلِمَةِ اللَّهِ، وَ أَمَانِ اللَّهِ، وَ حُجَّةِ اللَّهِ، الْقَائِمِ بِأَمْرِ اللَّهِ، الْمُقْسِطِ لِذِينِ اللَّهِ، الْغَالِبِ لِأَمْرِ اللَّهِ، وَالذَّابُّ عَنْ حَرَمِ اللَّهِ، إِمَامِ السَّرِّ وَالْعَلَنِ، دَافِعِ الْكَرْبِ وَالْمِحَنِ، صَاحِبِ الْجُودِ وَالْمِنَنِ، الْإِمَامِ بِالْحَقِّ، أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، صَاحِبِ الْعَصْرِ وَالزَّمَانِ، وَقَاطِعِ الْبُرْهَانِ، وَ خَلِيفَةِ الرَّحْمَانِ، وَ شَرِيكِ الْقُرْآنِ، وَ مُظْهِرِ الْإِيمَانِ، وَ سَيِّدِ الْإِنْسِ وَالْجَانِّ، صَلَوَاتِ اللَّهِ وَ سَلَامُهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ» قرار گیرد.

سپاسگزاری

ویر خود فرض میدانم که از زحمات پدر و مادر عزیزم کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم و از استادان گرامی استاد راهنما جناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر قبولی درافشان و استاد مشاور جناب آقای دکتر شعبانی و دیگر عزیزان که از محضر علمی آنان بهره جسته‌ام بسیار سپاسگزارم.

چکیده:

پژوهش حاضر شامل پنج فصل در دو حوزه «فقه گردشگری وفقه آثار باستانی» است نویسنده در آن با رویکرد فقهی به دو مقوله «آثار باستانی» و «گردشگری» در جهان معاصر می پردازد و بر اساس ابواب فقه و فتاوی فقهای عظیم الشان متقدم و متأخر به زبان عربی و فارسی و استفاده از قواعد فقهی، احکام مرتبط با «گردشگری، گردشگر و آثار باستانی» را بیان می دارد.

نویسنده با استناد به قرآن و روایات و سیره مسلمین واصله الاباحه حفظ آثار باستانی را امری مشروع دانسته و با بررسی آن در قرآن و روایات و تقسیم آن به منقول و غیرمنقول و آثار مرتبط با عقاید یک قوم، احکام برخی از مسایل مرتبط با آن را تبیین نموده است.

نویسنده در حوزه گردشگری با بیان تاریخچه، گردشگری در اسلام، گردشگری در قرآن و روایات، ادله مشروعیت گردشگری و محدودیت های شرعی آن، احکام و آداب گردشگری بیان کرده، به بررسی فقهی ۳۵ نوع گردشگری رایج در جهان معاصر پرداخته و حکم فقهی آن را از جهت «جواز وعدم جواز» تحت عناوین «مجاز»، «مجاز مقید» و «غیر مجاز» بیان می دارد.

کلیدواژه‌ها: گردشگر، گردشگری، فقه گردشگری، باستان‌شناسی، آثار باستانی، فقه آثار باستانی

- چکیده: ذ
- مقدمه ۱
- ۱) فصل اول: کلیات پژوهش ۲
- ۱-۱) تعریف مسئله و تبیین موضوع ۲
- ۲-۱) سؤالات اصلی پژوهش ۲
- ۳-۱) ضرورت پژوهش ۳
- ۴-۱) هدف پژوهش ۳
- ۵-۱) فرضیه‌های پژوهش ۳
- ۶-۱) پیشینه پژوهش ۳
- ۷-۱) ساختار پژوهش ۴
- ۸-۱) محدودیت‌های پژوهشی ۵
- ۹-۱) روش انجام پژوهش ۵
- ۲) فصل دوم: مفاهیم پژوهش ۶
- ۱-۲) فقه ۶
- ۱-۱-۲) معنای لغوی فقه ۶
- ۲-۱-۲) معنای اصطلاحی فقه ۸

- ۸-۱-۲-۱-۲) پیشینه واژه فقه..... ۸
- ۹-۱-۲-۱-۲) فقه در اصطلاح قرآن..... ۹
- ۱۰-۱-۲-۱-۲) فقه در اصطلاح فقها..... ۱۰
- ۱۰-۱-۲-۱-۲) تعریف فقه در آثار شهید مطهری..... ۱۰
- ۱۱-۱-۲-۱-۲) واژه‌های مترادف فقه..... ۱۱
- ۱۲-۱-۲-۱-۲) حکم..... ۱۲
- ۱۲-۱-۲-۱-۲) معنی حکم در اصطلاح فقها..... ۱۲
- ۱۳-۱-۲-۱-۲) تقسیم احکام به حکم تکلیفی و حکم وضعی..... ۱۳
- ۱۳-۱-۲-۱-۲) ۱. حکم تکلیفی:..... ۱۳
- ۱۳-۱-۲-۱-۲) ۲. حکم وضعی:..... ۱۳
- ۱۴-۱-۲-۱-۲) رابطه حکم وضعی و حکم تکلیفی..... ۱۴
- ۱۴-۱-۲-۱-۲) تفاوت حکم تکلیفی و وضعی..... ۱۴
- ۱۵-۱-۲-۱-۲) اصطلاح مباح و جایز..... ۱۵
- ۱۶-۱-۲-۱-۲) گردشگری..... ۱۶
- ۱۷-۱-۳-۱-۲) معنای لغوی..... ۱۷
- ۱۷-۱-۱-۳-۱-۲) معنای لغوی گردشگری در فرهنگ فارسی..... ۱۷
- ۱۷-۱-۳-۱-۲) معنای لغوی گردشگری به زبان لاتین..... ۱۷

- ۲-۳-۲) معنای اصطلاحی گردشگری ۱۸
- ۲-۳-۳) تعریف فقه گردشگری ۱۸
- ۲-۳-۴) تعریف گردشگری از نظر شرعی ۱۹
- ۲-۳-۵) مؤلفه‌های شرعی موثر در تعریف گردشگری ۲۰
- ۲-۳-۵-۱) نیت ۲۱
- ۲-۳-۵-۲) مسافت ۲۱
- ۲-۳-۵-۳) تقویم و زمان ۲۲
- الف) ماه‌ها، روزهای مراسم مذهبی ۲۲
- ب) زمان در طول روز ۲۳
- ۲-۳-۶) واژه‌های مترادف با گردشگری ۲۳
- ۲-۳-۶-۱) سفر: برداشتن پرده ۲۳
- ۲-۳-۶-۲) سیر (سار): گردش و سیر کردن در زمین ۲۴
- ۲-۳-۶-۳) سیح: جریان، سیر ۲۵
- ۲-۳-۶-۴) نفر ۲۶
- ۲-۳-۶-۵) هجر ۲۷
- ۲-۳-۷) تفاوت جهانگردی و گردشگری ۲۸
- ۲-۴) علم باستان‌شناسی ۳۰

- ۲-۴-۱) تعریف علم باستان‌شناسی..... ۳۰
- ۲-۴-۲) نقش علم باستان‌شناسی..... ۳۰
- ۲-۴-۳) مراحل کار باستان‌شناسی..... ۳۱
- ۲-۴-۴) نمونه‌هایی ارتباط باستان‌شناسی با مذهب..... ۳۱
- ۲-۵-۵) آثار باستانی..... ۳۲
- ۲-۵-۱) معنای لغوی آثار باستانی..... ۳۲
- ۲-۵-۲) معنای اصطلاحی آثار باستانی..... ۳۳
- ۲-۵-۳) تعریف آثار باستانی در فقه..... ۳۳
- ۲-۵-۴) تعریف فقه آثار باستانی..... ۳۴
- ۲-۵-۵) رابطه آثار باستانی و گردشگری..... ۳۴
- ۲-۵-۶) واژه‌های مترادف با آثار باستانی..... ۳۴
- ۲-۶-۶) میراث فرهنگی..... ۳۵
- ۲-۶-۱) معنای لغوی میراث فرهنگی..... ۳۵
- ۲-۶-۲) معنای اصطلاحی میراث فرهنگی..... ۳۵
- ۳) فصل سوم: گردشگری..... ۳۶
- ۳-۱) گردشگری در جهان..... ۳۷
- ۳-۱-۱) عهد باستان..... ۳۷

- ۳۹-۱-۳ قرون وسطی..... ۳۹
- ۴۱-۱-۳ رنسانس..... ۴۱
- ۴۲-۱-۳ انقلاب صنعتی..... ۴۲
- ۴۳-۱-۳ جهانگردی در زمان کنونی..... ۴۳
- ۴۴-۲-۳ بخش دوم: گردشگری در ایران..... ۴۴
- ۴۴-۱-۲-۳ تاریخچه گردشگری در ایران..... ۴۴
- ۴۵-۲-۲-۳ دوران رونق گردشگری در ایران..... ۴۵
- ۴۵-۳-۲-۳ شروع فعالیت گردشگری در ایران در دوره معاصر..... ۴۵
- ۴۶-۳-۳ بخش سوم: گردشگری در اسلام..... ۴۶
- ۴۶-فواید سفر در شعر منسوب به امام علی علیه السلام..... ۴۶
- ۴۷-۱-۳-۳ تاریخ گردشگری در اسلام..... ۴۷
- ۴۷-۱-۱-۳-۳ مسافرت‌های پیامبر اکرم (ص)..... ۴۷
- ۴۹-۲-۱-۳-۳ مسافرت مسلمانان در صدر اسلام..... ۴۹
- ۵۰-۲-۳-۳ نقش هجرت مسلمانان در تمدن سازی..... ۵۰
- ۵۱-۳-۳-۳ سیر تاریخی گردشگری مسلمانان..... ۵۱
- ۵۱-۱-۳-۳-۳ دوره گسترش مسافرت مسلمانان..... ۵۱
- ۵۲-۲-۳-۳-۳ دوره کاهش مسافرت مسلمانان..... ۵۲

- ۳-۴) بخش چهارم: گردشگری در قرآن..... ۵۴
- ۳-۴-۱) مفهوم گردشگری در قرآن..... ۵۴
- ۳-۴-۲) آیه‌های گردشگری..... ۵۵
- ۳-۴-۲-۱) استناد گردشگری به خداوند..... ۵۵
- ۳-۴-۲-۲) بشارت به گردشگران..... ۵۵
- ۳-۴-۲-۳) تشویق به مطالعه خلقت با گردشگری..... ۵۶
- ۳-۴-۲-۴) تشویق به گردشگری برای مطالعه سنن الهی..... ۵۶
- ۳-۴-۲-۵) تشویق به گردشگری برای عبرت از آثار گذشتگان..... ۵۶
- ۳-۴-۲-۶) توییح بر عدم گردشگری..... ۵۷
- ۳-۴-۳) تقسیم سفر در قرآن..... ۶۰
- ۳-۴-۴) فلسفه گردشگری در قرآن کریم..... ۶۱
- ۳-۴-۴-۱) اتمام حجت..... ۶۱
- ۳-۴-۴-۲) هدایت بخشی..... ۶۱
- ۳-۴-۴-۳) پند و اندرز برای مؤمنان..... ۶۲
- ۳-۴-۴-۴) عبرت گرفتن..... ۶۳
- ۳-۴-۵) سیر انبیا..... ۶۴
- ۳-۵) بخش پنجم: گردشگری در روایات..... ۶۴

- ۳-۵-۱) روایات اباحه سفر تفریحی ۶۵
- ۳-۵-۱-۱) روایتی از پیامبر (ص) ۶۶
- ۳-۵-۱-۲) روایاتی از امام صادق (ع) ۶۶
- الف: روایت سعید ابن یسار: ۶۶
- ب: روایت سکونی: ۶۷
- پ: روایت عمرو بن حریث: ۶۸
- ت: بررسی وثاقت راویان: ۶۸
- ث: صحیحہ ابراهیم بن ابی محمود: ۶۹
- ج: بررسی وثاقت راویان این حدیث: ۷۰
- چ: روایت عمرو بن ابی المقدم: ۷۰
- ۳-۵-۲) روایت نهی از سفر لهو: ۷۱
- ۳-۵-۳) روایات بایسته‌های قبل سفر، در حین سفر و بعد سفر ۷۲
- ۳-۵-۳-۱) انتخاب هم‌سفر ۷۲
- ۳-۵-۳-۲) رابطه رزق و سفر ۷۲
- ۳-۵-۳-۳) وقت شروع سفر ۷۳
- الف: روز شنبه ۷۳
- ب: روز پنج‌شنبه ۷۴

- ج: شب جمعه ۷۴
- ۳-۵-۳ (۴-۳-۵) شومی در سفر و چاره آن ۷۴
- ۳-۵-۳ (۵-۳-۵) صدقه دادن ۷۵
- ۳-۵-۳ (۶-۳-۵) دعای وقت سفر رفتن ۷۶
- ۳-۵-۳ (۷-۳-۵) در پیاده روی ۷۷
- ۳-۵-۳ (۸-۳-۵) تنها سفر رفتن ۷۸
- ۳-۵-۳ (۹-۳-۵) دعا هنگام بازگشت از سفر ۷۸
- ۳-۵-۳ (۱۰-۳-۵) بعد از بازگشت از سفر ۷۹
- ۴) فصل چهارم: احکام فقهی گردشگری ۸۰
- ۴-۱) بخش اول: روش فقیهان در مسائل مستحدثه ۸۲
- ۴-۱-۱) تعریف قاعده فقهی ۸۴
- ۴-۱-۲) کاربرد قواعد فقهی ۸۴
- ۴-۱-۳) ویژگی های قاعده فقهی ۸۵
- ۴-۱-۴) تقسیم بندی قواعد فقهی ۸۵
- الف: به لحاظ جاری شدن در ابواب مختلف فقه ۸۶
- ب- تقسیم دیگر: ۸۶
- ج- تقسیم قواعد فقهی به لحاظ مدرک و دلیل ۸۶

- ۸۷.....بخش دوم: ۲-۴
- ۸۷.....مشروعیت گردشگری ۱-۲-۴
- ۸۸.....معنای لاسیاحه فی الاسلام ۲-۲-۴
- ۸۹.....بخش سوم: حکم شرعی انواع گردشگری از جهت «جواز وعدم جواز» ۳-۴
- ۹۱.....انواع گردشگری مجاز ۱-۳-۴
- ۹۱.....گردشگری در دسترس (Accessible tourism) ۱-۱-۳-۴
- ۹۳.....گردشگری کشاورزی (Agritourism) ۲-۱-۳-۴
- ۹۴.....گردشگری جایگزین (Alternative tourism) ۳-۱-۳-۴
- ۹۵.....گردشگری باستان‌شناسی (Archaeotourism) ۴-۱-۳-۴
- ۹۶.....گردشگری اتمی (Atomic tourism) ۵-۱-۳-۴
- ۹۷.....گردشگری تولد (Birth tourism) ۶-۱-۳-۴
- ۹۸.....گردشگری کتاب (Bookstore tourism) ۷-۱-۳-۴
- ۹۹.....گردشگری آشپزی یا گردشگری غذا (Culinary tourism) ۸-۱-۳-۴
- ۹۹.....گردشگری فرهنگی (Cultural tourism or culture tourism) ۹-۱-۳-۴
- ۱۰۰.....گردشگری دندانپزشکی (Dental tourism) ۱۰-۱-۳-۴
- ۱۰۱.....گردشگری محیط‌زیست (Ecotourism) ۱۱-۱-۳-۴
- ۱۰۱.....گردشگری باغ (Garden tourism) ۱۲-۱-۳-۴

- ۱۰۲(Halal tourism) گردشگری حلال (۱۳-۱-۳-۴)
- ۱۰۲(Literary tourism) گردشگری ادبی (۱۴-۱-۳-۴)
- ۱۰۳(Medical tourism) گردشگری سلامت (۱۵-۱-۳-۴)
- ۱۰۴(Nautical tourism) گردشگری دریایی (۱۶-۱-۳-۴)
- ۱۰۴(Pop-culture tourism) گردشگری فرهنگ عامه (۱۷-۱-۳-۴)
- ۱۰۵(Rural tourism) گردشگری روستایی (۱۸-۱-۳-۴)
- ۱۰۵(Safaris) گردشگری سفری (۱۹-۱-۳-۴)
- ۱۰۶(Masstourism) گردشگری گروهی (۲۰-۱-۳-۴)
- ۱۰۷(Slum tourism) گردشگری زاغه (۲۱-۱-۳-۴)
- ۱۰۷(space tourism) گردشگری فضایی (۲۲-۱-۳-۴)
- ۱۰۸(Water tourism) گردشگری آب (۲۳-۱-۳-۴)
- ۱۰۹(Volunteer travel) گردشگری داوطلبانه (۲۴-۱-۳-۴)
- ۱۰۹(Sport Tourism) گردشگری ورزشی (۲۵-۱-۳-۴)
- ۱۱۰انواع گردشگری مجاز مقید (۲-۳-۴)
- ۱۱۱(Music tourism) گردشگری موسیقی (۱-۲-۳-۴)
- ۱۱۱(Female sex tourism) گردشگری جنسی زن (۲-۲-۳-۴)
- ۱۱۳انواع گردشگری غیرمجاز (۳-۳-۴)

- ۱۱۳ (Dark tourism) گردشگری تاریک (۱-۳-۳-۴)
- ۱۱۳ (Adventure travel) سفر ماجراجویانه (۲-۳-۳-۴)
- ۱۱۵ (Disaster tourism) گردشگری فاجعه (۳-۳-۳-۴)
- ۱۱۶ (Drug tourism) گردشگری مواد مخدر (۴-۳-۳-۴)
- ۱۱۷ (Extreme tourism or shock tourism) گردشگری شدید یا شوک (۵-۳-۳-۴)
- ۱۱۸ (Doom tourism) گردشگری عذاب (۶-۳-۳-۴)
- ۱۱۹ (Jihadi tourism) گردشگری جهادی (۷-۳-۳-۴)
- ۱۲۲ (Sex tourism) گردشگری جنسی (۸-۳-۳-۴)
- ۱۲۳ بخش چهارم: احکام شرعی گردشگر (۴-۴)
- ۱۲۳ (۱-۴-۴) نوع سفر
- ۱۲۳ (۱-۱-۴-۴) سفر طاعت
- ۱۲۳ (۲-۱-۴-۴) سفر معصیت
- ۱۲۴ (۲-۴-۴) نماز مسافر
- ۱۲۴ (۱-۲-۴-۴) در سفر طاعت
- ۱۲۵ (۲-۲-۴-۴) قصد معصیت در ادامه سفر طاعت
- ۱۲۶ (۳-۲-۴-۴) در سفر معصیت
- ۱۲۶ (۴-۲-۴-۴) انصراف از قصد معصیت در سفر

- ۱۲۷ ۵-۲-۴-۴) پس از توبه در سفر معصیت
- ۱۲۷ ۶-۲-۴-۴) سفر طاعت و معصیت باهم
- ۱۲۷ ۷-۲-۴-۴) در سفر تفریحی
- ۱۲۸ ۸-۲-۴-۴) در سفر برای شکار
- ۱۲۸ ۱۰-۲-۴-۴) نماز و روزه میهمان‌دار هواپیما و قطار
- ۱۲۹ ۱۱-۲-۴-۴) اماکن اربعه: تخییر بین قصر و اتمام نماز برای مسافر
- ۱۲۹ ۱۲-۲-۴-۴) چگونگی تخییر در اماکن چهارگانه
- ۱۳۰ ۱۳-۲-۴-۴) نماز جماعت
- ۱۳۱ ۱۴-۲-۴-۴) نماز قضا در مسافرت
- ۱۳۱ ۱۵-۲-۴-۴) نماز در کشورهایی که شبانه‌روز ۲۴ ساعت نیست
- ۱۳۲ ۱۶-۲-۴-۴) سفر غیرمعارف و نماز
- ۱۳۲ ۳-۴-۴) قبله
- ۱۳۳ ۱-۳-۴-۴) نماز در هواپیما و وسیله‌ای که استقرار ندارد
- ۱۳۴ ۲-۳-۴-۴) عجز از تشخیص قبله
- ۱۳۵ ۴-۴-۴) روزه گردشگر
- ۱۳۶ ۱-۴-۴-۴) سفر کردن شخص روزه‌دار
- ۱۳۷ ۲-۴-۴-۴) کراهت سفر برای فرار از روزه

- ۱۳۷-۴-۴-۳ سفر در وقت وجوب روزه غیر رمضان و در تنگی وقت قضای روزه رمضان..... ۱۳۷
- ۱۳۷-۴-۴-۴ روزه نذری و سفر در آن روز..... ۱۳۷
- ۱۳۸-۴-۴-۵ روزه مسافر در مدینه طیبه..... ۱۳۸
- ۱۳۸-۴-۴-۶ روزه در کشورهایی که شبانه‌روز ۲۴ ساعت متعارف نیست..... ۱۳۸
- ۱۳۹-۴-۴-۷ وقت افطار..... ۱۳۹
- ۱۳۹-۴-۴-۸ حکم شرعی تبعیت از اهل سنت در وقت افطار روزه..... ۱۳۹
- ۱۴۰-۴-۴-۹ رویت هلال ماه..... ۱۴۰
- ۱۴۰-۴-۴-۱۰ قضای روزه..... ۱۴۰
- ۱۴۱-۴-۴-۵ طهارت و نجاست..... ۱۴۱
- ۱۴۱-۴-۴-۱ نجاسات..... ۱۴۱
- ۱۴۱-۴-۴-۲ وضو..... ۱۴۱
- ۱۴۲-۴-۴-۳ احکام تخلی (بول و غائط کردن)..... ۱۴۲
- الف: پوشاندن عورت..... ۱۴۲
- ب. جهت انسان هنگام تخلی..... ۱۴۲
- ۱۴۳-۴-۴-۴ تخلی در هنگام ضرورت..... ۱۴۳
- ۱۴۳-۴-۴-۶ خمس..... ۱۴۳
- ۱۴۴-۴-۴-۷ زکات..... ۱۴۴

- ۱۴۵ مصرف زکات (۱-۷-۴-۴)
- ۱۴۶ امر به معروف و نهی از منکر (۸-۴-۴)
- ۱۴۶ برخی شرایط امر به معروف و نهی از منکر (۱-۸-۴-۴)
- ۱۴۷ خرید و فروش (۹-۴-۴)
- ۱۴۷ آلات قمار (۱-۹-۴-۴)
- ۱۴۷ سلاح (۲-۹-۴-۴)
- ۱۴۸ کتب ضاله (۳-۹-۴-۴)
- ۱۴۸ پول تقلبی (۴-۹-۴-۴)
- ۱۴۹ معاملات ربایی (۵-۹-۴-۴)
- ۱۵۰ صرافی خرید و فروش ارز (۶-۹-۴-۴)
- ۱۵۲ اجاره (۱۰-۴-۴)
- ۱۵۲ کار کردن (اجیر شدن انسان) برای کافران (۱-۱۰-۴-۴)
- ۱۵۳ قرض و دین (۱۱-۴-۴)
- ۱۵۳ احکام ودیعه (امانت) و عاریه (۱۲-۴-۴)
- ۱۵۴ هدیه گرفتن و هدیه دادن (۱۳-۴-۴)
- ۱۵۵ وکالت (۱۴-۴-۴)
- ۱۵۵ ضمانت (۱۵-۴-۴)